

Subjekt – nitro a vnějšek

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2005](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2005](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 8. 7. 2005

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 8. 7. 2005

Subjekt – nitro a vnějšek

Subjekt chápou jako událostný celek, který má svůj počátek (vznik, zrod), průběh a konec (zánik, smrt). Z pouhé události se může stát subjekt tím, že taková událost v setkání s jinou událostí nezaniká resp. nepřechází v nějakou zcela jinou událost, ale že je schopna se ze své akce (reakce) vrátit k sobě a tak samu sebe obnovit. Tato sebe-obnova není pouhým návratem v kruhu, protože něco z původního subjektu-události se přece jen ztratilo, zatímco na druhé straně se z akce díky onomu „návratu“ k sobě něco navíc získalo (v nějaké podobě, a to nikoli „působením z vnějšku“, nýbrž v nějaké podobě aktivně získalo). To vše předpokládá čilý provoz na přechodu mezi nitrem a vnějškem subjektu. Už Hegel vážně počítal s tím, že může docházet (a dochází) k takovým přechodům, a mluvil o zvňjšňování vnitřního a zvnitřňování vnějšího (to na rozdíl třeba od Leibnize, který nechal svou monádu jakoby zakletou do sebe samé, bez jakékoli možnosti nejen ze sebe vystoupit, ale dokonce se jen „podívat“ na vnější „svět“, na druhé monády. Jen díky nitru a niternosti se může subjekt setkat s jiným subjektem ještě jinak, že na sebe oba subjekty narazí, že se zvňjška navzájem dotknou, aniž by mohlo dojít ke kontaktu jejich niterných stránek. Abychom se povahou takového setkání dvou (nebo více) subjektů mohli blíže (byť jen modelově) zabývat, musíme si nejprve přiblížit povahu (strukturu) subjektu, jemuž nebudeme odpírat ani vnitřní, ani vnější stránku, nýbrž budeme ho naopak chápat jako jednotu (sjednocenost, integritu) obou těchto stránek. To je rozhodující: skutečná aktivita, tj. spontánní aktivita, spontaneita má svůj zdroj nikoli ve vnějších „příčinách“ či „podnětech“ – to jsou jen příležitosti k odpovědi, k reakci –, ale „uvnitř“ (v tom měl Leibniz kupodivu pravdu: „La Substance est un Etre capable d'Action.“ – Principes de la Nature et de la Grâce, in: 8288, Phil. Schriften VI/2, p. 598; též: Principy přírody a milost, in: Monadologie, Praha 19, str.). Ovšem to nitro si nesmíme myslet jako uzavřené do sebe, bez možnosti vyjít nebo jen vyhlédnout „ven“, do okolního světa. Právě aktivita, konkrétně každá jednotlivá akce je možná jen jako přechod z nitra navenek. A bez takového přechodu, tj. vykročení subjektu (přesněji: pre-subjektu) ze sebe a mimo sebe, se nemůže uskutečnit ani jeho návrat k sobě (to rozpoznal už Hegel) – a tím jeho sebekonstituce resp. vždy znovu podnikaná sebe-rekonstituce. Teprve tím, že se „pre-subjekt“ (tj. „ještě.ne.subjekt“) ze své akce (ze svých akcí) vrátí (vrací) k „sobě“, stává se skutečným subjektem. Nitro, niternost je tedy nutně dříve než subjekt a jeho subjektnost. A to znamená, že nikdy nejde jen o omezené nitro jednoho subjektu, nýbrž onen přechod zvňjšku do nitra je přechodem nikoli do „soukromého nitra“ jako posledního „zdroje“, nýbrž je přechodem přes „soukromé“ nitro ještě dál do jakéhosi „niterného světa“, do „niterné říše“, která vlastně dosud nikdy nebyla náležitě filosoficky tématizována (a zůstávala v područí všelijakých pseudointerpretací).

(Písek, 050708–1.)